

www.ketab.ir

شکوفایی هنر و معماری اسلامی در پرتو سیره نبوی

دکتر علیرضا باوندیان

(عضو هیأت علمی دانشگاه هنر نیشابور)

- سرشناسه : باوندیان، علیرضا، ۱۳۳۷ -
 عنوان و نام پدیدآور : شکوفایی هنر و معماری اسلامی در پرتو سیره نبوی/ علیرضا باوندیان.
 مشخصات نشر : مشهد: شاملو، ۱۴۰۰.
 شابک : ۹۷۸۶۰۰۱۱۶۸۷۶۵
 موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- تاثیر
 موضوع : Muhammad, Prophet -- Influence
 موضوع : معماری اسلامی
 موضوع : Islamic architecture
 موضوع : سنت نبوی
 موضوع : Wonts of the Prophet*
 رده بندی کنگره : ۶۲۶۰N
 رده بندی دیویی : ۷۰۹/۱۷۶۷۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۶۱۵۴۷۸۲

شکوفایی هنر و معماری اسلامی در پرتو سیره نبوی

علیرضا باوندیان

چاپخانه: ایران زمین

طراحان جلد: میترا یغمایی - علی کردی

چاپ : اول، زمستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۶-۸۷۶-۵

انتشارات شاملو

نشر شاملو

مشهد - جنبش صیاد شیرازی ۵ - مجتمع ستا - واحد ۲۱۳

همراه : ۰۹۱۵۱۱۱۵۶۰۸

shamlo.pub@gmail.com

Telegram: @shpub

این اثر برآمده از طرح پژوهشی "شکوفایی هنر و معماری اسلامی در پرتوی سیره نبوی" است که نویسنده

آن را در سال ۱۳۹۲ برای دفتر تبلیغات اسلامی - خراسان رضوی به انجام رسانده است. لذا مالکیت معنوی آن

برای دفتر مذکور محفوظ می باشد.

فهرست

درآمد.....	۹
۱- معرفت شناسی.....	۱۱
۱-۱- مبانی و ملاک معرفت.....	۱۱
۲-۱- گونه شناسی معرفت.....	۱۲
۳-۱- معرفت هنری.....	۱۶
۲- ماهیت هنر و زیبایی.....	۱۷
۱-۲- ریشه شناسی اصطلاح هنر.....	۲۰
۲-۲- ماهیت شناسی کنش هنری.....	۲۱
۳-۲- تبویب نظریه های هنر.....	۲۵
۴-۲- هنر و کشف مخیل.....	۳۲
۵-۲- جنبه های حکمی هنر.....	۴۴
۶-۲- منزل و منزلت زیبایی.....	۵۱
۷-۲- هنر در قاب زیبایی.....	۵۵
۸-۲- زیبایی در اندیشه دینی.....	۵۷
۲-۸-۱- مراتب زیبایی.....	۶۴
۳- نماد در نهاد هنر.....	۷۰
۴- هنردینی.....	۷۴
۱-۴- ماهیت هنردینی.....	۷۴
۲-۴- ناهمبستگی ها و همبستگی های دین و هنر.....	۸۱
۴-۲-۱- ناهمبستگی های دین و هنر.....	۸۲

۸۳	۴-۲-۲- همانندی های دین و هنر
۸۴	۴-۳- فهم معرفت دینی، کلید فهم هنر دینی
۸۷	۴-۴- هنر مسلمانان و هنر اسلامی
۹۲	۴-۵- زبان و بیان هنر اسلامی
۹۳	۴-۵-۱- رنگ و درنگ
۹۸	۴-۵-۲- نور و سرور
۱۰۳	۴-۵-۳- آب و حیات
۱۰۹	۴-۵-۴- زمان و مکان
۱۱۳	۴-۵-۵- تناسب و مقیاس
۱۱۷	۴-۵-۶- تقدس و تعالی
۱۱۹	۴-۵-۷- تصویرگری و تصویرانگیزی
۱۲۲	۴-۵-۸- حرمت و حیا
۱۲۶	۴-۶- مرزهای هنر اسلامی
۱۳۱	۴-۷- هستی و طبیعت در هنر اسلامی
۱۳۸	۴-۸- تاریخ هنر اسلامی
۱۳۸	۴-۸-۱- تاریخ نقلی هنر اسلامی
۱۴۳	۴-۸-۲- تاریخ تحلیلی هنر اسلامی
۱۶۲	۵- هنر در سیره نبوی
۱۶۲	۵-۱- شناخت ماهیت بعثت
۱۶۶	۵-۲- پیامبر اسلام و حرکت حذفی
۱۶۷	۵-۳- پیامبر اسلام و حرکت تنزیهی
۱۶۷	۵-۴- پیامبر اسلام و حرکت تشویقی
۱۷۶	۵-۵- آموزه های نبوی و آفرینش های هنری

درآمد

سیره، تاریخ زندگانی افراد از زوایای گوناگون است. سیره به سرشت و سرگذشت انسان های برجسته و فرهیخته باز می گردد. سیره پیشوایان دین - و به ویژه سیره پیامبر اعظم (ص) - ترسیم کننده شیوه های زندگی، در صحنه های مختلف انسانی و یگانه راه و روش برای زندگی سعادتمندانه فردی و اجتماعی است. سیره نبی مکرم اسلام (ص) به پستوانه آیه بیست و یکم از سوره احزاب (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) الگوی عملی اسلام است. وارثان این گنجینه عظیم باید از این ظرفیت ارزشمند برای ایده پردازی و استخراج الگوهای رفتاری از جمله رفتارهای فرهنگی خود استفاده کنند. هنر یکی از نمودهای فرهنگ است و به عنوان ابزاری برای ابرازهای شهودی و انتقال زیباشناسانه دریافت های قلبی همیشه جایگاه والایی در میان انسان ها داشته است. در این میان، هنرمندان از رهگذر الهام و جذب به آفرینش صورت های جذاب پرداخته اند. بیان ایشان به عنوان بیانی متعالی در تثبیت پیام های ارزشی و ملکات انسانی بیشترین حضور را در متن تاریخ داشته است. کشش بیان هنری به دلیل مساعدت خیال (تصویر گری و تصویر انگیزی) و آمیزش با عواطف انسانی به مراتب گسترده دامن تر از بیان های متداول و متعارف است. اندیشه ها از مسیر آمیختن با هنر به توفیق ماندگاری بیشتری در تاریخ می رسند.

آفرینش هنری، رهین الهام است. الهام؛ امری غیر اکتسابی (آمدنی) و تنها از آن انسان است و موجودات دیگر از چنین قابلیت بی بهره اند. براساس نظام اعتقادی اسلام، خداوند چون انسان را آفرید و از روح مورد توجه خود در او دمید، خلایقیت (و به برکت آن نوآوری) را هم بر عهده او گذاشت. بعد از آن انسان با الهاماتی که به او شد توانست آثاری بدیع و ماندگار خلق کند. اگرچه

بدعت او به اندازه خلقت خدا، بزرگ نیست اما اراده خدا در آن دیده می شود. خلاقیت و الهام پذیری در ذات هنر نهفته است. به گواهی تاریخ، هنرمندان نه تنها از جریانات اجتماعی و فرهنگی بلکه از شخصیت های زمان خود نیز الهام گرفته اند. موضوع هنر، انسان و احوالات انسانی و لذا مواضع هنرمند نیز معطوف به آن است. هرچه اثر هنری، انسانی تر و از الگوهای انسانی ارتزاق بیشتری داشته باشد به مرزهای ارزش نزدیک تر است.

باطلوع اسلام و پروردگان نمونه آن، شعف هنرمندان به الهام پذیری از ایشان بیش و بیشتر شد. این مهم در خصوص پیامبر بزرگوار اسلام (ص) و سیره نبوی به مراتب چشمگیرتر می نماید. به بیانی دیگر یکی از مضامین اصلی در آثار هنری جهان، تقریر احوال پیامبران الهی و تأثیر پذیری از آن است که غالباً محصول تجربه های ناب عرفانی است.

اگر هنر را در عالم اسلام به هنر صوری (معماری، نقاشی و خوشنویسی) و هنر باطنی (اخلاق و عرفان) تقسیم بندی کنیم، نفس نبی اکرم الهام بخش همه هنرمندان و عارفان مسلمان بوده است. زیرا نفس آن بزرگوار محمل وحی و الگویی بوده است تا هنرمند بر مبنای آن چنان خود را پالوده سازد و وجودش را صفا دهد تا حقیقت بر آن تجلی کند. به عبارتی هنر اسلامی، تجلی بیرونی و کالبدی حقیقت محمدی است که هنرمندان دوران اسلامی با الهام از آن آثار گرانبهای را آفریدند. آنچه به عنوان هنر اسلامی شناخته می شود مرهون و مدیون قرآن و برکت نبوی است. اما هنر اسلامی الزاماً به این دلیل که مسلمانان آن را پدید آورده اند اسلامی خوانده نمی شود بلکه این هنر منبعث از آیین وحی است. همان گونه که شریعت و شرع از آیین وحی برمی خیزد این هنر در جهان صور، حقایق آیین وحی را برمی تابد. لذا از باطن اسلام می روید و انسان را به بطن وحی راه می نمایاند.